

Den dageraad wekken!

De dageraad vindt ons op zijn best passief. Des avonds gespen wij onzen koppel af en leggen ons in weerloosheid neder.

Overwerkte kracht en gespannen zenuwen nemen dan dikwijls revanche.

Het uur van opstaan is soms een uur van opstand!

De nieuwe dag verschijnt ons soms als een vijand, die bommen van zorg over ons ontploffen doet!

Eenmaal in het gelid getreden, schouderen wij het geweer en blazen het lied van den plicht.

Maar het morgenrood vindt ons zelden in rooskleurigen toestand.

Bijna zou ik schrijven: het volk stond op... en murmureerde.

De Schrift leert ons echter niets van deze souvereiniteit van de natuur.

Wij zijn geen kinderen der zon, zooals een dichterdijkheid dom gaarne spreekt.

Wij zijn kinderen Gods, van Hem alleen afhankelijk.

Als de mensch „in dienst“ is, moet zelfs de zee hem dragen en de zon op zijn woord stilstaan.

Schoon komt dit uit in Psalm 57 vers 9. De Statenvertaling leest daar: ik zal in den dageraad opwaken. Dr Wielenga vertaalt in zijn dagboek „Verborgene Schatten“ deze plaats aldus: ik zal den dageraad wekken.

Hoe bezielend is deze gedachte!

Nog is alles vaal en zwart, de vogels zijn nog niet ontwaakt.

Maar de man Gods staat reeds op de tinnen van Sion. Hij heeft zichzelf aan den nacht ontscheurd. Hij heeft den slaap van zich geworpen!

Den weeten droom heeft hij afgeschud!

De glans van zijn geloof is het morgenrood vooruit!

Zijn eerste greep is naar zijn harp.

Op den tast vindt hij de juiste tonen.

Aan het geklank der snaren paart zich zijn geloofskied:

„Ik zal Zijn lof zelfs in den nacht zingen...“

Daar gaat op eens de geloofsverwachting over in profetische verrukking!

Zon, ga óp!

En de hemel schuurt. De zon verschijnt als een Bruidgom, als een held om het pad te loopen.

Hier zien wij onze taak in onzen tijd!

‘t Is nacht in de wereld. Donkere wolken hangen over de kerk en het Godsrijk...

Ja, ja!

Zég het maar.

Herhaal het maar.

Repeteer dat nog eens.

Onderstreep het met dikke lijnen.

Alsof er stond: men hoort der vromen tent weergalmen van jammerklacht op jammerklacht.

O, het verwijt van nachtschool, het is niet totaal ongemotiveerd. Helaas niet.

Het schijnt soms wel eens of de apostolische geloofsbelijdenis luidt:

Ik geloof in den duivel, die de overste dezer wereld is.

Ik geloof in den anti-christ.

Ik geloof in den afval der heiligen.

Ik geloof vele kerken en kerkjes, onheilig, gedecoreerd, veruitwendigd.

Ik geloof in den geest des tijds.

Ik geloof in de vele zonden der kerk, waar nooit genoeg over gesproken kan worden.

Ik geloof in de begrafenis en ontbinding des vleesch, enz. enz.

O, mijn lieve broeder en zuster, ziet het toch, het overgrote deel der kerk is boven de wolken!

De kerk onder het kruis is maar een minimaal deel van de heilige, algemeene christelijke kerk, waarvan ik — Soli Deo Gloria! — een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven!

Maar al is zij voor een klein deel onder het kruis, zij is niet in den nacht. In de duisternis van Golgotha heeft God de schaduw van haar weggenomen.

Wij zijn niet geroepen om de wereldsgeschiedenis te ondergaan.

Wij zijn geroepen tot geloofsgeschiedenis.

God riep Abram niet om de wolken te tellen, doch de Barmhartige sprak: Tel de Sterren!

Ook in onze dagen zal ons geschieden naar ons geloof.

Voor wie niet gelooft... de woestijn!

Voor wie gelooft... Kanaän!

Ik zal den dageraad wekken, dat wil zeggen; ik zal Sions bloei, ik zal de verlossing der kerk van God afbidden.

O, Kerk van Christus in Nederland, de harpen van den wand en wek den dageraad op!

Post tenebras... lux!

Na de duisternis... het licht!

N. B.

I. Want de letter nooit „in ons“; dan binnen ons of Paulus aan het woord, om (ge kunt er in hart (ge kunt ivaarden, en er enz.).

egenover elkaar rd Gods en de k samen zoowel hoogte van de g veel te dicht net de mystiek des mystieken oven, dat wat staat, nimmer in de letter een ou moeten hee moet dan ook positorium“; i der goddelijke tegenstellingen, reuk en tegen maar gebrekkig- e werkelijkheid.

anier aan deze ddeleerwen, Cu- eel wat mee te t ons weer aan laats van Gods faarop te letten, gestelde kwestie hem velen bezig i de reformatie onmiddellijk op van onderschei- naar de al heel getracht, de re- r middeleeuwen, middelpunt ge- en den bijbel op nen het z.g. „in kon geven, en kon behouden, fier) te moech- teg weer in, die ormatie gevolgd k met den bijbel , wel een voor- minis, welke de n“, al waren ze , en al stonden in de Schrift, he intuitie. Zoo therschen tegen le wederdoopers, tegen wien ook boekje het licht

bekende tegen- denken en sem kenmerkend analen der men- de middelen ch alleen „ohne n-middellijk. De de „letter“ en het bijbelwoord. n zeker, een on- list. De „gees- letter te boven; k tot de „Ueber- u van goddelijke narvan de letter- ten, te boven ge-

en nader ingaan (tot deze typisch dacht“e doorge- heel anders. Nog jn schrijversloop- Althamers „Dial- genstrijdige In dit geschrift fans Denk. Deze nstrijdigheden in ster, maar alleen Later echter gaat indgedachten van j Althamer eerst jn geschrift „Das lossen Buch“ (het , waarin telkens deel, op de wijze beschouwd). ualist zich reken- chrift. De Schrift rloosd, was door en voorgrond ge- den vrijen „geest“ genover nu zocht e verdedigen. De , die alleen voor te werd, als men n onder deze be- was in de pro- pus zich (nog maar

voorhereidend) oefenen moest, om dan verder zonder behulp der Schrift tot de „hoogere“ werkelijkheid op te stijgen. In dit laatste geval kreeg dus de Schrift nog wel een plaats in de opvoeding der ziel, maar toch werd zij van haar kracht beroofd, en bleef de mysticus zich handhaven tegenover den denker. In dien immers de Schrift alleen in de propaedeuse op- treden mocht en niet in de eigenlijke mystische beleving haar plaats had, dan kon de mysticus door de letter niet meer gehinderd worden; ja dan kon hij feitelijk de letter met haar „contrasten“ en „tegenstrijdigheden“ gebruiken om zich zelf boven den scholasticus (dit laatste woord nu zonder hatelijkheid bedoeld) te verheffen. De scholasticus toch had de Schrift dan nog noodig. Hij was nog in de propaedeuse en worstelde nog met de tegenstrijdigheden van de letter, maar de mysticus stond daar reeds boven. Hij wist dus die tegenstrijdigheden der letter in de mystische visie te verbinden, en boven hun strijd geheel uit te gaan, en was zoo door de Hellige Schrift zelf boven de Schrift uitgeleid.

In deze richting nu werkt Francks zooveel genoemde boek. De Heilige Schrift is geen open boek, geen open hof, waarin wijnen en honden alles konden verwoesten, doch een gesloten en verzegeld boek, een gesloten hof. „Diser Rosengart ist mit dem seltsamen geflochten zaun desz widerspenstigen etwa letzten Buchstaben verzeuget, das kein saw darein kan oder wülen. Het Woord Gods, het eigenlijke licht verborgen onder de letter. Er is geen letter of ze heeft een tegenletter, die de eerste weersprekt. Men moet dan ook niet blijven rusten in de „creaturische Buchstaben“ (kreatuurlijke letter). Franck beroept zich op Jes. 29, de uitspraak volgens welke de woorden der profetie zullen zijn als het woord van een verzegeld boek, dat men geeft aan iemand, die lezen kan, die echter antwoordt: „dit schrift kan ik niet lezen, het is verzegeld“. Dit woord uit Jesaja wordt door Franck dan behandeld, alsof het een zegenspreuk was. Inplaats van, zooals de profeet het bedoelt, een strafoordeel. De letter moet, zegt hij „in den geest“ vertoerd en opgelost worden. Dan kan daarna het inwendige licht de elkander tegenover- gestelde begrippen, die in de letter bleven, zien coin- cidieren in de mystische visie. Wie echter dat inwendige licht mist, haalt uit de letter, wijl deze de tegenstrijd- heden onverzoend naast elkaar laat staan, alleen naar gif en venijn. God spreekt met ons, als Pythagoras met zijn leerlingen, in verborgenheden, gelijkenissen, alle- gorieën. Ook hier wordt verwezen naar Jes. 28 (vgl. 1 Cor. 14: 21), waar gezegd wordt, dat God zal spreken in „brabbeltaal“, vreemde taal. Ook nu weer wordt gedaan, alsof dit woord een zegen belooft, terwijl het eigenlijk toch den vloek in uitzicht stelt. In deze en dergelijke gedachten vertoont Seb. Franck verwant- schap met Tauler, Eckehart, Dionysius Areopagita, de Theologia Deutsch, Thomas Munzer, enz.

Maar al zulke opvattingen zijn door de Reformatoren als miskenning van de gave Gods in de Heilige Schrift op het scherpst bestreden. En wie de „poolster“-waar- deering van „Gods Woord“ op de wijze van Prof. Haitjema als calvinistisch hoort aandienen, kan zich door deze dingen laten waarschuwen. De dialecticus en de mysticus raken elkaar; ook in dezen worden de „tegen- stellingen“ verzoend, althans in het vormen van een anti-gereformeerd front. Een paar mooie woorden over de „ordeningen“ doen deze miskenning van de Schrift, en deze ongrijpbaar-making van het „Woord“ niet te niet.

K. S.

De aanval toch niet gestaakt?

In ons nummer van 14 Mei 1937 namen we uit „De Rotterdammer“ van 8 Mei een bericht over, betreffende de verrichtingen van curatoren der Vrije Universiteit ter zake van de ernstige beschuldiging-van-ongereformeerdeheid, die door Prof. Dr V. Hepp was ingebracht tegen enkele collega's aan de Vrije Universiteit. We voegden er aan toe, dat het bericht van „De Rotterdammer“ vooralsnog geen recht gaf tot het nemen van conclusies; niet, alsof we aan de waarheidsliefde van „De Rotterdammer“ zouden twijfelen, maar omdat het geen officieel communiqué was. Wel interesseerden we ons voor den zakelijken inhoud van het bericht; we wisten, dat er over de bekende perspolemie gesproken werd, en hadden, in afwachting van de uitkomst, ten- einde aan eventuele pacificatiepogingen indirect tege- moet te komen, reeds enkele weken lang „De Reforma- tie“ laten spreken over andere onderwerpen, dan die met de brochures van Prof. Hepp samenhangen.

Intusschen blijkt, dat in Bloemendaal en in Leeu- warden behoefte bestond tot tegenspraak van het „Rot- terdammer“-bericht. De hoogleraar Dr H. H. Kuyper schrijft in „De Heraut“ van 23 Mei j.l.:

Perspolemie.

In het „Vrije Universiteitsblad“, dat pas verschenen is en dat we om den inhoud gaarne aanbevelen, komt de volgende mededeeling van Directeuren voor, die we hier overnemen:

„Naar aanleiding van diverse brieven welke bij Directeuren zijn ingekomen ter zake van de perspole- mie, berichten Directeuren dat het hun gebleken is, dat die aangelegenheid de volle aandacht van het Col- lege van Curatoren heeft, zoowel wat den materieelen inhoud der geopperde bedenkingen als wat de wijze van behandeling daarvan betreft.“

Het is beter af te wachten, dat de Bestuurs-colleges der Vrije Universiteit zelf mededeelingen doen omtrent hun handelingen, dan, zooals een politiek orgaan zich veroorloofde, berichten te geven omtrent hetgeen in geheime vergaderingen zou geschied zijn, wat een in- discretie is en bovendien door onvolledigheid een ge- heel onjuisten indruk geeft, zooals uit dit communiqué

van directeuren thans genoegzaam blijken kan. Een halve waarheid kan erger zijn dan een heele leugen. Vooral wanneer degenen, die beter op de hoogte zijn van wat inter parietes geschied is, door hun ambts- geheim verplicht zijn om te zwijgen en dus de volle waarheid niet in het licht kunnen stellen.

Tot zoover „De Heraut“.

Wat voorts nog de aandacht vraagt, is een medede- ling van Dr W. A. van Es, curator der Vrije Universi- teit, die in „Geref. Kerkblad Leeuwarden“ dd. 22 Mei j.l., onder het weinig bemoeigende kopje „Weinig bemoe- digend“ (nadat hij heeft geciteerd wat door ons aan het „Rotterdammer“-bericht was vastgeknoopt in ons nummer van 14 Mei), het volgende opmerkt:

We laten het bericht in „De Rotterdammer“ voor wat het is.

Er worden wel eens meer proefballonnetjes opge- laten.

Het onderschrift echter betreuren we.

Het is ook niet juist.

Wanneer iemand onder bepaalde omstandigheden een tegemoetkomende houding aanneemt en bereid zou zijn voor een op hem geëfendte aanranding te zwichten, en een tot hiertoe gevolgde gedragslijn te veranderen, is dit nog volstrekt geen rechtvaardiging voor de op- positie, welke tegen die gedragslijn is gevoerd. Wel een bewijs van de te waardeeren welwillendheid des eerstgenoemden.

Het is echter weinig bemoeigend wanneer zulk een welwillendheid zooals hier door zulk een o.i. daarbij geheel onnoodig krenkende kwalificatie wordt ontvan- gen, en door een geheel ongemotiveerd gejuich: zie je nu wel, dat we gelijk hadden!

We hopen, dat de hoogleraren, wien deze weinig aanmoedigende ervaring geldt, zelfbeheersching genoeg zullen hebben om zich niet te laten afschrikken van wat zij in het belang van onze Geref. kerken nuttig en noodig achten. Uit de wijze waarop het „proef- ballonnetje“ hier wordt ontvangen, kan ieder gemak- kelijk opmerken, van welken kant de wind eigenlijk waait.

Tot zoover Dr W. A. van Es.

Wat hij in zijn insinuatie aan het slot aan het adres van steller en ontvanger van het ons in zijn oorsprong volstrekt onbekende, en hier als „proefballonnetje“ ge- kenschetste bericht opmerkt, gaat anderen dan ons aan. Wij hebben geen geheime of openlijke relaties, noch met Vaz Dias, noch met „De Rotterdammer“, en be- hooren niet tot hen, die berichtjes lanceeren met het verbod er bij, vooral te verzwaren, wie het heeft aan- gebracht. Wilden we even oppervlakkig als Dr van Es het doet, meteorologische berichten opstellen omtrent „waaiende winden“, zulks dan naar aanleiding van ge- heimzinnige persberichten en de wijze waarop ze ont- vangen zijn, dan zou men nog rare dingen kunnen belevan in verband met relaties van gereformeerde naamloozen en Vaz Dias.

Ook hebben we ons niet te verdiepen in de vraag, of wat Dr van Es hier nu zelf meedeelt, ook valt onder wat „De Heraut“ noemt „indiscreties“.

Dit slechts hebben we op te merken: dat Dr van Es niet begrijpt, wat wij bedoelden met onze opmerking inzake den „gang van zaken“, die achteraf toonen zou, dat de oppositie tegen het acute polemiseren der pro- fessoren Kuyper en Hepp te rechtvaardigen was. Hij heeft het over wat Prof. Hepp zal gezegd hebben in den kring der curatoren der Vrije Universiteit en meent dan, dat de daár gevolgde „gang van zaken“ — waaromtrent Dr van Es thans zelf eenige mededeeling verstrekt — ook door mij bedoeld zou zijn, toen ik in ons nummer van 14 Mei sprak over den „gang van zaken“, die de oppositie tegen de bekende polemiek achteraf recht- vaardigen zou.

Maar dit is van Dr van Es mis gezien.

Als ik zelf mijn lezers waarschuw tegen het trekken van conclusies uit het „Rotterdammer“-bericht, zou ik dan toch maar zelf gaan concludeeren daarruit?

Neen, Dr van Es las verkeerd.

Ik had het over den „gang-van-zaken“ voorzo- over die publiek is. Publiek is, dat eerst de Pro- fessoren Kuyper en Hepp ter synode een tellen aanval openden, en spraken van „erger dan Assen“; dat daarna velen uit de door Prof. Hepp gegeven citaten consta- teerden, dat het vonnis „erger dan Assen“ slaan moest op met name twee hoogleraren, die velen hielden voor een stieraad der Vrije Universiteit; dat vervolgens velen betoogden: de concrete beschuldigingen van Prof. Hepp blijken niet houdbaar, berusten op misverstand; dat daárop Prof. Kuyper, hoewel hij eerst ter rechtvaardig- ging zijner krasse beschuldigingen geschreven had: wacht maar op de brochures van onzen dogmaticus, daarna — d.w.z. nadat de argumenten van bedoelden dogmaticus door de overgrote meerderheid ondeugdelijk bevonden waren — schreef: het is Prof. Hepps critiek, niet de mijne; dat ook in dienzelfden tijd het vonnis „erger dan Assen“ in „De Heraut“ plaats maakte voor de kalmeerende bewering: er kan misverstand in het spel zijn.

En deze gang van zaken bevestigt, dat zij, die er tegen opkwamen, dat de synode op gezag van enkele rede- voeringen zoo maar het spreken van leergeschieden voor haar rekening zou nemen, gelijk hadden.

Wat Dr van Es opmerkt, gaat dus geheel langs ons heen. En van een „gejuich“ is geen sprake. Wel van een waarschuwing.

Want laten we nu nog maar eens precies zeggen, hoe we het zien:

als de Professoren Hepp en Kuyper in hun ter synode gebleken scherpte van oordeel, of in de door Prof. Kuyper al bij voorbaat betrouwbaar genoemde concrete beschuldigingen van Prof. Hepps brochures, ge- (Zie vervolg op blz. 286.)